

**AMASYA II. BAYEZİD KÜTÜPHANESİNDE BULUNAN ŞAH U GEDA
MESNEVİSİ İLE TOPKAPI SARAYI KÜTÜPHANESİ MÜZESİ VE İSTANBUL
ARKEOLOJİ MÜZESİ KÜTÜPHANESİNDE BULUNAN MUHİBBİ DİVANI
NÜSHALARININ TEZYİNAT AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI***

Sevda EMLAK**

Öz

Ulusların en değerli kültürel mirası olan yazma eserler, bilim ve sanat alanında yapılan çalışmalar için önemli kaynaklardır. İslam kültür ve uygarlığında önemli bir yer alan yazma eserler, yazıldığı dönemin bilim ve sanatını ihtiva eden din, dil, fen bilimleri, coğrafya, tarih, gibi çeşitli konular üzerinde yazılmış başlıca eserlerdir. Birçok açıdan kaynak niteliği taşıyan yazma eserlerin kitap sanatları bakımından değerlendirilmeleri ve sanatsal özelliklerinin ortaya çıkarılması medeniyetlerin, kitap sanatı anlayışları hakkında bize bilgiler vermektedir.

Araştırmada; Amasya II. Bayezid Kütüphanesinde bulunan 2069 nolu Şah u Geda Mesnevi'sinin, Topkapı Sarayı Müzesi ve İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanelerinde bulunan Kanuni Sultan Süleyman'ın Muhibbi Divanı nüshalarının tezyinatı ile benzerlikler taşıması bakımından bir karşılaştırma yapılması amaçlanmıştır.

Çalışma sonucunda istinsah tarihi belli olmayan Şah u Geda Mesnevi'sinin mevcut nüshası için bazı olasılıklar üzerinde durulmuştur. Her üç nüshanın motif, renk, kompozisyon özellikleri ile bir karşılaşmaya gidilmiş ve değerlendirilmiştir. Eser tezhip sanatı bakımından istifade edilecek bir üsluba sahip olduğu ve ortaya konulan verilerin kitap sanatları alanında kayda değer bir fayda sağlayacağı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kitap Sanatları, Yazma Eser, Şah u Geda, Muhibbi Divanı.

**COMPARISON OF ŞAH U GEDA MASNAVI in AMASYA BAYEZID II LIBRARY
and MUHİBBİ DIVAN COPIES in TOPKAPI PALACE LIBRARY MUSEUM and
ISTANBUL ARCHEOLOGY MUSEUM LIBRARY in TERMS of ORNAMENT**

Abstract | Being one of the most valuable cultural heritages of nations, manuscripts are important sources for scientific and artistic studies. Having an important place in

** Dr. Öğr. Gör. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk Sanatları, sevda.emlak@gop.edu.tr ORCID: 4,171,754

Sevda EMLAK

Islamic culture and civilization, manuscripts are major works on a variety of topics such as religion, language, science, geography, and history and they comprise the science and art of the period they were written. Evaluation of manuscripts in terms of book arts and revealing their artistic properties give use clues about civilizations understandings of book arts.

In this study, Şah u Geda Masnavi in Amasya Bayezid II Library and Kanuni Sultan Süleyman's Muhibbi Divan Copies in Topkapı Palace Library Museum and Istanbul Archeology Museum Library were aimed to be compared in terms of ornament.

As a result of the study, some probabilities about the current copy of Şah u Geda Masnavi, of which multiply date is unknown, were discussed. All three copies were compared and evaluated in terms of motifs, colors, and composition. It was concluded that the copies may contribute to ornament art, and the data obtained would contribute to the literature.

Key Words: Book Arts, Manuscript, Şah u Geda, Muhibbi Divanı.

Osmanlı Devleti'nin siyasi ve ekonomik açıdan güçlü dönemi olan XVI. yüzyıl; kültür ve sanat faaliyetleri içerisinde yer alan kitap sanatlarının da zirvede olduğu yüzyıldır. İslam dünyasında basılı olan bir kitaptan daha çok el ile yazılmış bir yazma esere verilen değer el yazması eserlerin cilt, yazı, tezhip, minyatür resimlerinin büyük emek ve ustalıkla yapıldığını göstermektedir. Her aşamasında ayrı özen gösterilen kitap sanatları değişik üsluplarla kusursuz güzellikte ortaya konulmuş eserlerdir (Özkeçeci, 2006, s. 285).

Kanuni Sultan Süleyman'ın (1520-1566) yarım yüzyıla ulaşan saltanatı boyunca başarılı ve etkin siyasi hayatı yanında, sanatı ve himayesindeki sanatkarları ile de ünlü bir hükümdardır (Mesara, Can, 1997, s. 108). Sultan Süleyman'ın kitaba ve sanatçıya verdiği değer, hükümdarlık süresi boyunca sanatkarların kayda değer birçok eser yazması, süslemesi ve istinsah etmesinden anlaşılmaktadır. Kanuni döneminin en güzel eserleri arasında olan ve Sultan Süleyman'ın edebi kişiliğini ortaya koyan *Muhibbi Divanı* (Cunbur, 1968, s.134) bunun en güzel örneklerinden biridir.

Kanuni Sultan Süleyman dönemi kitap sanatında, yeni bir ekol ile karşımıza çıkan sarayın sanatkarı Karamemi, Osmanlı süsleme sanatını yeniden yapılandırmış ve başyapıtı olan *Muhibbi Divanı* tezhipleri ile üslubunun doğuşunu hazırlamıştır (Atasoy, 2011, s. 134). *Muhibbi Divanı* daha sonra bu üslupta çeşitli sahalarda kullanılacak natüralist çiçeklerin ilk örneklerini oluşturmuştur (Demiriz, 2005, s. 16,17).

Amasya II. Bayezid Kütüphanesinde Bulunan Şah u Geda Mesnevisi ile Topkapı Sarayı Kütüphanesi Müzesi ve İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesinde Bulunan Muhibbi Divanı Nüshalarının Tezyinat Açısından Karşılaştırılması

Karamemi'nin natüralist çiçek üslubu ve kompozisyonları XVI. yüzyıl tezyinatında etkili olmuş, yaşadığı yüzyıla ve sonrasına damgasını vurmuştur. Karamemi'nin eserlerinde tabiatta bulunan çiçekler yer almıştır. Lale, gül ve gül goncası, karanfil, zeren, ayn-ı safâ, menekşe, zambak, sümbül, selviler ve çeşitli yapraklar stilize edilerek kompozisyon içerisinde farklı formlarla buluşmuştur. Halkâri bezemelerdeki natüralist motiflerin serbest ya da simetrik formlarda bezeme biçimi sanatçının üslubudur.

Genel olarak çiçek motiflerinin hakim olduğu Karamemi üslubu, rûmî, hatayi, ve saz üsluplarının birleşmesiyle 1560'lı yıllarda Osmanlı sanatı olarak tanınarak bugünkü en tipik şeklini almıştır. Sanatkârın üslubu İznik çinileri dahil birçok sanat dallarında da görülmüştür. Ancak Karamemi'nin tezyinat anlayışının en yalın biçimi kitap sanatlarında görülmektedir (Atasoy, Denny, Mackie, Tezcan, 2001, 233). Sanatçının imzalı eserlerinin başında İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde T.5467 numarada kayıtlı olan tezyinat bakımından muhteşem olan *Muhibbi Divanı* gelmektedir. Karamemi'nin bir diğer imzalı eseri Nuriosmaniye Kütüphanesi, No 3873, H. 971, M.1563 *Muhibbi Divanı* nüshasıdır. Bu nüsha Nuriosmaniye Kütüphanesi'nden, Süleymaniye Kütüphanesi'ne götürülmüştür. İmzalı eserlerinin arasında Hamburg, Kunstgewerbemuseum'daki (env. no1886.168) *Muhibbi Divanı* nüshası da yer almaktadır (Atasoy, 2016, s.19, 23, 24).

Karamemi'nin imzasız eserlerine bakıldığında Ahmet Karahisari'nin istinsah ettiği Topkapı Sarayı Kütüphanesi'ndeki (TSKM YY 999), 953/1546 tarihli *Kur'an-ı Kerim* (Atasoy, 2016, s. 36, 37), *Kanuni Sultan Süleyman Tuğrası* (TSMK GY 1400) (Atasoy, 2016, s. 38, 39), Abdullah Sayrafi'nin istinsah ettiği *Kur'an-ı Kerim*, Topkapı Sarayı Kütüphanesi Müzesi Kütüphanesi (TSKM EH. 49), (Atasoy, 2016, s. 41), *Süleymanname*, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi (TSKM H 1517), (Atasoy, 2016, 42), *Kırk Hadis*, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi (R. EH. 2851), (Atasoy, 2016, s. 61,63) ve (Londra) Karamemi üslubunda bir *Muhibbi Divanı*, Topkapı Sarayı Kütüphanesi (R. 738) ve İstanbul Arkeoloji Müzeleri Kütüphanesi (env. no. EY-994) *Muhibbi Divanı* nüshalarıdır.

Kanuni dönemine ait bir diğer müstesna örnek ise Taşlıcalı Yahya Bey'in 1537'de yazdığı düşünülen *Şah u Geda* mesnevisidir (Yoldaş, 1993, s.18, Banarlı, 1971, s. 598). Döneminin en hünereli mesnevi yazarı, önde gelen divan şairlerinden olan Taşlıcalı Yahya Bey yazdığı mesnevilerinin yanı sıra Şehzade Mustafa hakkındaki mersiyesiyle

şöhret bulan XVI. yüzyılın önemli şairlerindedir. Yahya Bey, 1538'de Amasya'ya sancakbeyi olarak atanan Şehzade Mustafa'nın, Hürrem Sultan ve Rüstem Paşanın hırslarının sonucunda yaşadığı olumsuzluklar yüzünden 1553'te katledilmesine en yürekten üzüntü duyan ve tepki veren şairler arasındadır. Kaleme aldığı mersiyesinde halkın düşüncesini dile getirmekle beraber tepki vermeyi düşünen şairlerin öncüsü olmuştur (Zavotçu, 2007, s. 69, 80).

Yahya Bey'in eserlerini divan, hamse ve şehrengizler olarak ana başlıkları altında toplayabiliriz (Kaya, 2011, s. 156, 157). Taşlıcalının hamsesini oluşturan beş mesnevisi; *Gencîne-i Râz*, *Kitâb-ı Usûl*, *Şah-u Geda*, *Yûsuf ü Züleyhâ*, *Gülşen-i Envâr* eserlerinden oluşmaktadır (Banarlı, 1971, s. 599, 600).

Taşlıcalı Yahya Bey'in beş mesnevisinden biri olan *Şah u Geda* Mesnevi'sinin mevcut nüshası Amasya II. Bayezid Kütüphanesine 2069 envanter numarası ile kayıtlıdır. *Şah u Geda* Mesnevi'sinin hatime sayfasında müstensihin ismi bulunmadığından ötürü eseri kopyalayan kişi hakkında bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak eserin müellifinin Yahya Bey olduğunu 2b varağında başlık tezhibinin ortasında "*Min Kelam-ı Yahya*" (Yahya'nın sözlerinden), (Resim 2) yazısı ile Yahya Bey'in sözleri olduğu belirtilmiştir. 3a varağındaki başlık tezhibinde de "*Kitab-ı Şah u Geda*" (Resim 2) yazısıyla kitabın ismi belirtilmiştir. *Şah u Geda* Mesnevisi tezyinat açısından Topkapı Sarayı Müzesi ve İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesinde bulunan Muhibbi Divanları ile tezyinat özellikleri yüksek oranda benzemektedir. Karememe'nin sanat anlayışını örnek almış bir süsleme ile yapıldığı gözlemlenmiştir.

Topkapı Sarayı Kütüphanesi *Muhibbi Divanı* (r. 738), Amasya II. Bayezid Kütüphanesi *Şah u Geda* Mesnevisi (env. 2069), İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi *Muhibbi Divanı'nın* (env. EY994) genel bilgileri ve tezyinat özellikleri ile ilgili bilgilere bakıldığında;

Topkapı Sarayı Kütüphanesi Muhibbi Divanı (Revan 738)

- ❖ Eserin boyutları 13x22x2,1 cm'dir (Atasoy, 2016, s. 44).
- ❖ 937/1565-66 tarihinde (Atasoy, 2016, s. 44) Osmanlı Türkçesi, talik hattı ile yazılmıştır.
- ❖ 206 yaprak sayısı bulunmaktadır (Demiriz, 1986, s. 168, 180).
- ❖ Siyah ve mavi mürekkeple yazılan kitabın sayfa satır sayısı altıdır.
- ❖ Serlevha sayfalarında klasik tezhip uygulanmıştır.

Amasya II. Bayezid Kütüphanesinde Bulunan Şah u Geda Mesnevisi ile Topkapı Sarayı Kütüphanesi Müzesi ve İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesinde Bulunan Muhibbi Divanı Nüshalarının Tezyinat Açısından Karşılaştırılması

- ❖ Divan, Sultan Süleyman'ın ölümünden bir yıl önce istinsah edilmiştir (Atasoy, 2016, s. 44).
- ❖ Natüralist yaklaşımdaki çiçekler yalnızca sayfa kenarlarındaki halkârlar da kullanılmıştır (Atasoy, 2011, s. 142).
- ❖ Eserde söz başları, serlevha sayfası, satır arası ve cetvellerin köşelerine muska tezhipleri ve halkâr uygulanmıştır (Demiriz, 1986, s. 168, 180).
- ❖ Halkâr süslemesi bakımından özgün olan bu yazma eserde sayfa yönü dikkate alınmadan natüralist bitkiler yerleştirilmiştir.
- ❖ Çiçeklerin tasvir edilişi bütün önemli özellikleri korunarak yapılmıştır.
- ❖ Topraktan çıkan çiçek tasviri yapıldığı gibi, vazo içerisinde çiçek betimlemeleri de yapılmıştır (Demiriz, 1986, s. 168, 180).
- ❖ *Muhibbi Divanı*'nda sayfa düzeni çok çeşitlilik göstermektedir. Sırt sırta gelen sayfalarda aynı desen uygulanmıştır. Karşılıklı sayfalarda ise bezemeler farklıdır (Demiriz, 1986, s. 168, 180).
- ❖ Eserin farklı sayfalarında bir kompozisyonun tekrar uygulandığı görülebilir (Demiriz, 1986, s. 168, 180).
- ❖ Sayfa tasarımlarının çoğu âdeta tek motif çalışması gibidir. Cetvelin etrafından farklı yerlerden çiçeklerin çıkması halkâri bezemenin farklı üslubunu ortaya koymuştur (Atasoy, 2011, s. 142).
- ❖ Eserde kullanılan motifler; lale, gül, goncagül, karanfil, karanfil goncası, manisa lalesi, ayn-ı safâ, menekşe, zambak, bahar dalı, selvi, çuha çiçeği, sabunotu çiçeği, zerrin, narçiçeği gibi bitkiler sayılabilir (Demiriz, 1986, s. 168, 180; Atasoy, 2016, s. 49).

Amasya II. Bayezid Kütüphanesi Şah u Geda Mesnevisi (env. 2069)

- ❖ Eserin boyutları 21x13.5 cm'dir
- ❖ Osmanlı Türkçesi, nesih hattı ile yazılmıştır.
- ❖ 202 yaprak sayısı bulunmaktadır.
- ❖ Siyah mürekkep ve altın ile yazılan kitabın sayfa satır sayısı on üçtür. Bazı sayfalarında ise on birdir.
- ❖ Serlevha sayfalarında klasik tezhip uygulanmıştır.
- ❖ Mesnevinin söz konusu nüshanın ne zaman yazıldığı bilinmemektedir.
- ❖ Natüralist çiçekler sadece sayfa kenarlarındaki halkârlar da kullanılmıştır.
- ❖ Eserde serlevha tezhibi, taç tezyinatı ve halkâr süsleme uygulanmıştır.

Sevda EMLAK

- ❖ Halkâr süslemesi bakımından sayfa yönü dikkate alınmadan serbest bir şekilde natüralist motifler yerleştirilmiştir. Motifler doğal özellikleri korunarak tasvir edilmiştir.
- ❖ Topraktan ve cetvelin bitiminden çıkan çiçek tasvirleri yapılmıştır.
- ❖ *Şah u Geda* Mesnevi'sinde motif çalışmaları sayfada farklı farklı kompozisyonlarda yerleştirilmiştir. Sırt sırta gelen sayfalarda aynı desen uygulanmıştır. Karşılıklı sayfalarda bezemeler farklıdır.
- ❖ Eserin farklı sayfalarında uygulanan bir kompozisyonun tekrar bezendiği görülmüştür.
- ❖ Sayfa tasarımları eserin çoğunda tek motif çalışması şeklinde yapılmıştır. Cetvelin etrafından, kır bitkilerinin içinden çıkan natüralist motiflerin halkârî bezemede uygulanması farklı şeklini ortaya koymuştur.
- ❖ Eserde lale, gül, gül goncası, karanfil, karanfil goncası, manisa lalesi, ayn-ı safâ, menekşe, zambak, bahar dalı, nergis bitki motifleri ve tavus kuşu, tavşan, papağan, öküz gibi hayvan figürleri yer almıştır.

İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi Muhibbi Divanı (env. no. EY994)

- ❖ Eserin boyutları 13x19,5x1,5 cm'dir (Atasoy, 2016, s. 56).
- ❖ Tarihsizdir (Atasoy, 2016, s. 56).
- ❖ Osmanlı Türkçesi, nesih hattı ile yazılmıştır.
- ❖ 160 yaprak sayısı bulunmaktadır (Atasoy, 2016, s. 56).
- ❖ Siyah mürekkeple yazılan kitabın sayfa satır sayısı sekizdir.
- ❖ Serlevha sayfalarında klasik tezhip uygulanmıştır.
- ❖ Eserin başlık süslemesi genel hatları, renkleri ve kompozisyonuyla Karamemî'nin üslubunu göstermektedir (Atasoy, 2016, s. 56).
- ❖ Karanfil, gül goncaları, lale, mum çiçeği, zambak, ayn-ı safâ, kır bitkileri, menekşe, selvi, menekşe, çuha, hurma ağacı, karanfil, gül ve zambak gibi bitkiler sayılabilir (Atasoy, 2016, s. 56).

Şah u Geda Mesnevisi doğadaki çiçeklerin stilize edilmesiyle yapılmış bir eserdir. Motif, kompozisyon ve renk özellikleri bakımından her iki *Muhibbi Divanı nüshalarının* süsleme özellikleri ile *Şah u Geda* Mesnevisi karşılaştırıldığında birçok benzerliğinin olduğu gözlemlenmektedir. Eserlerde kullanılan motifler ayrı ayrı değerlendirilmiş ve benzerlikler belirlenmiştir.

Amasya II. Bayezid Kütüphanesinde Bulunan Şah u Geda Mesnevisi ile Topkapı Sarayı Kütüphanesi Müzesi ve İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesinde Bulunan Muhibbi Divanı Nüshalarının Tezyinat Açısından Karşılaştırılması

Motiflerin eserlerdeki tasvirleri karşılaştırıldığında;

Muhibbi Divanı'nda çok rastladığımız lale¹ motifinin farklı tasvirlerinin yanı sıra taç yaprakları üçlü ve birbirinden ayrılmış formları görülmektedir (Atasoy, 2011, s. 140, 141). İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi (env. no. EY-994) nüshasında dendanlarla oluşturulmuş paftaların içinde tekli küçük lale motifleri görüldüğü gibi bağımsız ya da sıralı çiçek gruplarının içine de bezendiği görülmüştür (Resim 16).

Karamemî'nin son derece çeşitli çiçek bezemelerinde laleler farklı renklerde farklı gövdelerde bulunmuştur. Laleler eserde bir kökten çıkıp farklı boylara yükselerek tasvir edilmiştir (İrepoğlu, 2012, s. 117, 119). Divanda farklı kompozisyonlar içerisinde gördüğümüz laleler çeşitli formlarda uygulanmıştır. *Muhibbi Divanı*'nın her iki nüshasının birçok sayfasında halkâri bezemelerde natüralist çiçekler ve stilize motifler çeşitli kompozisyonlarda bir araya getirilmiştir. Osmanlı sanatında tercih edilen ve çok sık kullanılan bir motiftir (Demiriz, 2005, s. 282, 283). Lalenin o eşsiz gerçekçi duruşunu ve doğallığını kitap sayfalarına yansıtan sanatkâr, tam olarak bir bahçe imgesini tasvir etmiştir (Resim 8, 11).

Şah u Geda Mesnevi'sinde kullanılan laleler; halkâr tekniği ile birbirinden bağımsız motiflerle âdeta tek bir çiçek uygulaması şeklinde yapılmıştır. Farklı boyutlarda yapılan lalelerin büyük formlarına nazaran küçükleri ile daha çok karşılaşılmıştır. Lalelerin taç yaprakları birbirinden ayrı üç yaprak biçiminde, boyutlarına göre büyüklü küçüklü, kıvrımlı formlarda işlenmiştir. Renklendirme yapılmadan bütün lale formları altın ile sulandırılıp, tahrirlenmiştir. Mesnevide lale motifi çok sık kullanılmıştır (Resim 5).

Muhibbi Divanı'nın iki nüshasında da halkâri bezemede kullanılan Manisa lalesi² sıralı ya da tek başına kullanılarak kompozisyonlarda yer almıştır (Resim 15).

Şah u Geda Mesnevi'sinde ve her iki *Muhibbi Divanı*'ndaki Manisa lalelerinin kompozisyon biçimi, yaprak formları ve boyama teknikleri benzer şekilde yapılmıştır.

---

¹Lale; çok önceden beri bilinen tezhip ve tezyini sanatlarında kullanılan bir motiftir. Sembolik olarak ebceci hesabında 66 olan Allah, Hilal ve Lale kelimelerinin sayı değeri aynıdır. Bu sebepten tezhip sanatında lalenin ayrı bir yeri ve kullanım alanı vardır (Özönder, 2003, s.117, 118).

²Manisa lalesi tam açılmamış şekli ve yandan görünümü laleyi andırmaktadır. Stilize şekli ile laleye çok benzemektedir. *Muhibbi Divanı*'nda tercih edilen bitkiler arasında yer almaktadır ve yaprak formu normal lale motifinden farklıdır. Dilimli yaprakları ve çiçek sapında bulunan yapraklarından dolayı kolay ayırt edilebilir bir bitkidir (Demiriz, 1986, s. 359).

Şah u Geda Mesnevi'sindeki Manisa lalesi motifleri farklı boyutlarda sıralı ya da tek başına kullanılarak halkâri bezemelerde yer almıştır. Sadece altın ile boya kullanılmadan motifler bezenmiştir (Resim 12).

Muhibbi Divanı'nın iki nüshasında da çeşitli formlarda gül³ motifleri yer almıştır. Topkapı Sarayı Kütüphanesi'ndeki (R. 738) ve İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi (env. no. EY-994) *Muhibbi Divanı*'ndaki gül motifleri bazı sayfalarda bir goncagül ile beraber tasvir edilirken bazı sayfalarda cetvel bitiminden açmış bir gül olarak tezyin edilmiştir (Resim 10).

Şah u Geda Mesnevi'sinde gül motifi çok sık kullanılmamakla beraber ağırlıklı olarak eserin ilk sayfalarında yer almıştır. Gülün stilize biçimi *Muhibbi Divanı*'ndaki form ile aynı yapılmıştır. Bazı kompozisyonlarda gül ve gül goncaları bir arada verilirken bazı tasarımlarda sadece gül veya gül goncaları tek başına uygulanmıştır. Mesnevideki gül motifleri renklendirilmeden sadece altın ile sulandırılıp, tahrirlenmiştir (Resim 5).

Muhibbi Divanı'nın her iki nüshasında halkâri bezemelerde gül goncası motifinin sık yer aldığı görülmüştür. Yaprakları ayrı bir detayla tırtil ve çıkmalarla süslenmiş gül goncaları çok kullanılan bir motif olmuştur. Bu nüshada motifler halkâri bezemelerde serbest bir şekilde yerleştirilmiş ve renklendirilmeden tezyin edilmiştir. Divanın İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'ndeki (İÜTK. 1976) nüshasında farklı form ve renklerde gül goncaları bulunmaktadır (Resim 4).

Şah u Geda Mesnevi'sindeki gül goncaları eserde en çok yer alan motiflerden sayılmaktadır. Gül goncaları sağa ya da sola yatık bir şekilde yazının kenarlarında birbirinden bağımsız bir biçimde, geniş ölçüde yapraklarıyla yer almıştır. Halkari bezemede serbest bir formda yapılan goncaların gövdeleri, yaprakları, dalları altın ile sulandırıp altın tahrirlenmiştir (Resim 2).

---

³Gül; tasvir olarak sevgili peygamberimizi (s.a.v.) temsil eder. Gül efendimizin teri, gül kokusu da onun hoş kokusu olarak düşünülmüştür (Özönder, 2003, s. 57). Gül, Osmanlı sanatında natüralist üslûbun ortaya çıkışından itibaren kitap sanatlarında sık sık karşımıza çıkan bir motif olmuştur. Hz Muhammed'in sembolü olan gül, sevgilinin yüzü ve endamıdır (Demiriz, 2005, s. 278).

Amasya II. Bayezid Kütüphanesinde Bulunan Şah u Geda Mesnevisi ile Topkapı Sarayı Kütüphanesi Müzesi ve İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesinde Bulunan Muhibbi Divanı Nüshalarının Tezyinat Açısından Karşılaştırılması

Muhibbi Divanı'nın her iki nüshasında bulunan zambaklar⁴ halkâri bezemelerde görülmektedir. Zambaklar bir sayfada tek başına tasvir edilirken bazı sayfalarda karşılıklı olarak yazı alanının üstüne ve altına yatay tasvir edilmiştir. Zambaklar, renk kullanılmadan halkâri bezemelerde kullanılmıştır (Resim 6).

Şah u Geda Mesnevi'sinde zambaklar tekli, ikili ve dörtlü olarak karşımıza çıkmaktadır. Halkâri bezemede sayfaların genellikle yanlarında kullanılan bir motif olarak tercih edilmiştir. Boyut ve form olarak birbirleriyle çok benzer yapılmıştır. Eserde sık kullanılan bir motif olduğu görülmüştür. Renk kullanılmadan altınla sulandırılıp altınla tahrirlenmiştir (Resim 7).

Tezhip sanatında sık karşılaştığımız sümbül⁵ motifi *Muhibbi Divanı*'nda halkâri bezemelerde görülmektedir (Demiriz, 2005, s. 286). Sümbül motiflerinin bağımsız formlarına rastlanıldığı gibi bir sümbülün vazo içinde tasvir edilmiş biçimiyle de karşılaşılabılır (Demiriz, 1986, s. 169), (Resim 8).

Şah u Geda Mesnevi'sinde sümbül kullanımı serbest biçimde halkâri bezemelerde yer almıştır. Sümbüller farklı boyutlarda tasvir edilmiştir. Renklendirilmeden yapılan sümbül bezemelerinde sadece altın kullanılmıştır (Resim 2, 12).

Muhibbi Divanı'ndaki menekşeler⁶ oldukça natüralist bir üslupla yapılmıştır (Atasoy, 2011, s. 141). Tekli, ikili, üçlü, dörtlü yapraklarıyla beraber menekşeler çeşitli biçimde açmış formlarıyla kompozisyonda yer almıştır. Farklı biçimlerde tasvir edilen menekşelerin sanatçı tarafından iyi gözlemlenmiş ve çok ustalıkla yapılmış olduğu aşikârdır. Kompozisyonda menekşeler tek başına kullanılmıştır. Halkâri bezemelerde sıralı ya da geliş güzel, desenin oran orantısı göz önünde bulundurulmuş yapılmıştır. Topkapı Sarayı Kütüphanesi'ndeki *Muhibbi Divanı*'nın nüshasında birçok menekşe örneği vardır (Demiriz, 2005, s. 282), (Resim 6, 10). İstanbul Arkeoloji Müzeleri Kütüphanesi'ndeki (env. no. EY-994) nüshasında dendanlarla oluşturulmuş paftaların içinde tekli küçük menekşe tasvirleri yapılmıştır (Resim 16).

---

⁴Zambak (Lilium) oldukça yaygın kullanılan bir çiçek türü olarak bilinir ve en erken örnekleri *Muhibbi Divanı*'nda görülmektedir (Demiriz, 2005, s. 288).

⁵Sümbül; Divan ve halk şiirinde çok duyduğumuz bu çiçek metaforik olarak sevgilinin saçına benzetilmektedir (Demiriz, 2005, s. 286).

⁶Kır menekşesi; küçük ve mütevazı bir görünüme sahip olmanın yanı sıra güzel kokusuyla da dikkat çekmektedir. Nakşibendi tarikatında sembol olan ve halk türkülerinde adı sık geçen bir bitkidir (Demiriz, 1986, s. 361).

Şah u Geda Mesnevi'sinde kır menekşeleri çok sık kullanılan bir motif olmuştur. Neredeyse birçok sayfasında yer alan menekşeler yaprakları ile beraber farklı biçimlerde tasvir edilmiştir. Altın ile bezenen menekşeler, sanatçının zevkine göre üsluplaştırılmış ve halkâri bezemelerde çeşitli formlarda yer almıştır. Renklendirme yapılmadan sadece altın ile bezenmiştir (Resim 7, 9, 12).

Nergis motifi⁷ İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'ndeki *Muhibbi Divanı*'nın küçük başlıklarında az sayıda yapıldığı görülmüştür (Demiriz, 2005, s. 289, Demiriz, 1986, s. 373).

Şah u Geda Mesnevi'sinde çok az görülen nergis motifi halkâri bezemede natüralist üslupta kullanılmıştır. Nergis motifinin tek bir çeşidi uygulanmıştır. Altın ile bezenen çiçeğe altınla tahrir çekilmiştir.

Karanfil; başka bitkilerle bir arada kompozisyon edilen ve *Muhibbi Divanı* nüshalarında sıkça karşılaşılan bir motiftir. Her iki nüshada da halkâri bezemeler içinde karanfil⁸ motifleri yer almıştır (Demiriz, 2005, s. 281). *Muhibbi Divanı* nüshalarında kullanılan karanfil motifi serbest bir şekilde, farklı boyutlarda yapılmıştır (Resim 6, 8).

Şah u Geda Mesnevi'sinde karanfil motifi çeşitli formlarda halkâri bezemelerde kullanılmıştır. Karanfil ve dallarından yeni filizlenen karanfil goncaları farklı farklı boyutlarda eserin birçok sayfasında kullanılan bir motif olmuştur. Altın ile bezenmiştir (Resim 7, 13).

Ayn-ı safâ⁹ *Muhibbi Divanı* nüshalarında farklı boyutlarda, sıralı yâda tek başına tasvir edilerek halkâri bezemelerde görülmüştür (Resim 4, 6).

Şah u Geda Mesnevi'sindeki ayn-ı safâ motifleri sayfa kenarlarındaki halkâri bezemelerde kullanılmıştır. Farklı uzunluklarda iri yapraklarıyla ara ara kullanılan bu natüralist motif altın ile bezenmiştir.

Kitap sanatlarında birçok örneğini görebileğimiz bahar dalı¹⁰ tasvirlerinin *Muhibbi Divanı*'ndaki halkâri bezemelerde gördüğümüz bahar dalları ile aynı karakterde olduğu düşünülmektedir (Demiriz, 2005, s. 274).

---

⁷ Nergis (Zerrin, Narcissus) eski kaynaklarda kadeh olarak bilinmektedir. Çeşitli türleri bulunan bu çiçeğin ilk örnekleri XVI. yüzyılda görülmektedir (Demiriz, 2005, s. 289, Demiriz, s. 1986, 373).

⁸ Karanfil Osmanlı sanatında daha çok divanlarda görülmektedir (Atasoy, 2011, s. 41).

Amasya II. Bayezid Kütüphanesinde Bulunan Şah u Geda Mesnevisi ile Topkapı Sarayı Kütüphanesi Müzesi ve İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesinde Bulunan Muhibbi Divanı Nüshalarının Tezyinat Açısından Karşılaştırılması

Şah u Geda Mesnevi'sindeki bahar dalları sayfa kenarlarında halkâri bezemelerde kullanılmıştır. Bazı sayfa düzenlemelerinde bahar dalları büyük formlarda tezyin edilirken bazı sayfalarda küçük olarak yer almıştır. Bahar dallarının tasvirlerinde yer alan çiçekler ağaç çeşidine göre değişmektedir. Renk kullanılmadan altın ile bezenen bahar dalları altınla da tahrirlenmiştir (Resim 13).

Kır çiçek bitkileri; kompozisyonlarda denge sağlamak için hem *Muhibbi Divanı* nüshalarında hem de *Şah u Geda* Mesnevi'sinin her sayfasında sıkça kullanılmıştır. Küçük ebatlarda yapılan kır bitkileri eserlerde farklı form ve biçimlerde kullanılması dikkat çekicidir. Her üç eserde de bezenen küçük kır çiçek bitkileri belli bir harmoniye göre yapılmazsa da kompozisyon bütünlüğünü sağlayacak dağılımda yapılmıştır (Resim 5, 6).

Muhibbi Divanı'nın her iki nüshasının taç formu örnekleri incelendiğinde, dendanlar ile çerçevelenen taç kısımlarında çift tahrir (havalı) boyama tekniği uygulanmıştır. Bazı taç tezyinatlarında tam stilize motifler (Resim 3, 4) kullanıldığı gibi bazılarında ise natüralist bitkiler ile süslenmiş biçimlerini de görebiliriz (Resim 14).

Şah u Geda Mesnevi'sinde ve *Muhibbi Divanı* nüshalarında yapılan taç tezyinatlarında kullanılan motifler, boyama teknikleri ve tasarım biçimleri büyük ölçüde benzerliklerle karşımıza çıkmaktadır.

Muhibbi Divanı'nın her iki nüshasında kullanılan ancak *Şah u Geda* Mesnevi'sinde yer almayan bitkisel motiflerde bulunmaktadır. Çok dikkat çekici bir şekilde *Muhibbi Divanı*'nın her iki nüshada da yer alan Selvi ağaçları (Resim 4), çuha çiçekleri, mum çiçeği gibi bitkilerin *Şah u Geda* Mesnevi'sinde kullanılmadığı görülmüştür. *Şah u Geda* Mesnevi'sinde hatalı ve penç motifleri ile oluşturulmuş başlık tezhibinin etrafındaki süslemeler ayırıcı özelliktir. Ayrıca *Muhibbi Divanı*'nda klasik üslupta yapılan başlık tezhibi, yazı alanı içerisinde yapılan muska tezhibi gibi detaylar farklılıklarıdır (Resim 4, 6, 8).

Şah u Geda Mesnevi'sinin ayırıcı bir diğer özelliği ise hayvan figürlerinin eserin tezyinatında kullanılmış olmasıdır.

⁹Ayn-ı safâ iri yapraklarıyla uzun sap üzerinde oluşan dönüşümlü, piramidal bir görünümü olan çiçeklerdir (Atasoy, 2016, s. 44, 59, Demiriz, 2005, s. 279, Demiriz, 1986, s. 349).

¹⁰Bahar dalı; kiraz, erik, badem, şeftali ve elma gibi ağaçların çiçek açmış hallerinin tasviridir (Demiriz, 2005, s. 274).

Şah u Geda Mesnevi'sinde kullanılan hayvan figürleri değerlendirildiğinde, tabiattan ilham alınarak tasviri yapılan bitkiler de olduğu gibi hayvanlarında stilize edilerek kullanıldığı görülmüştür.

Mesnevilerde kullanılan hayvanların metaforik olarak sembolize edildiği aşikârdır.

Türk sanatında özellikle İslamiyet'ten önceki devirlerde hayvan sembollerinin oluşumu dini ve mitolojik örneklerin yardımı ile oluşmuştur. Çeşitli tekniklerle farklı yüzeylere yapılan hayvan tasvirleri, toplumların dini, mitolojik tasavvurlarını da ifade etmektedir (Çoruhlu, 2014, s. 225).

Eserde hayvan figürlerinin tezyinatına bakıldığında görsel olarak Mesnevinin süslenmesine ayrı bir hava katmıştır. Eserdeki hayvan figürlerinin özellikleri incelendiğinde;

Öküz figürü¹¹ *Şah u Geda* Mesnevi'sinde halkâri bezemelerde bağımsız bir şekilde sayfa kenarına küçük ebatta tasvir edilmiş. Mesnevide az kullanılan bir figürdür.

Şah u Geda Mesnevi'sinde halkâri bezemelerde kullanılan papağan¹² motifi sembolik ifadesinden ötürü ya da eserde hayvan figürleri tasvirlerine yer verilmesi amacıyla da kullanılmış olması muhtemeldir. Sayfaların belli yerlerinde renklendirilmeden altın ile bezenen bir figür olmuştur (Resim 13).

Şah u Geda Mesnevi'sinde tavşan figürü¹³ halkâri bezeme içerisinde kullanılmıştır. Renk kullanılmadan altın ile boyanmıştır.

Mesnevide kullanılan tavus kuşu figürü¹⁴ halkâri bezemede gerek sembolik açıdan gerekse doğadan ilham alınmış olma amacı ile tasvir edilmiştir. Renklendirilmeden sadece altın ile halkâri bezemelerde bağımsız olarak kullanılmıştır.

---

¹¹Öküz motifi, (Boğa, İnek, Manda) alplık, hükümdarlık, yiğitlik, gücün ve kuvvetin sembolü olmasından ziyade Gök unsuruna da işaret eden anlamları bilinmektedir (Çoruhlu, 2014, s. 221). Öküz motifi metaforik olarak genelde; saf, kalın kafalı, kabiliyetsiz, beceriksiz olarak kullanılan bir terim olmuştur. Mevlana öküz metaforunu dünya malına doymayan açgözlü, nefesine tapan kişi manasında kullanmıştır (Nur, 2013, s. 18,30).

¹²Papağan motifi, metaforik olarak Mevlana'nın Mesnevi'sinde aklını kullanan ya da akı kıt bir kimseye vurgu yapmak için ve ermiş kişilerin sözünü dinleyen, dervişlerden ve aşık kişilerden örnek vermek için kullanılmıştır (Yılmaz, 2011, s. 90, 91).

¹³Tavşan motifi, genel olarak akıl ile geleceği kavrayan ve nefisini yenerek galip olan akli, metaforik olarak temsil etmektedir (Nur, 2013, s. 18, 30).

Amasya II. Bayezid Kütüphanesinde Bulunan Şah u Geda Mesnevisi ile Topkapı Sarayı Kütüphanesi Müzesi ve İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesinde Bulunan Muhibbi Divanı Nüshalarının Tezyinat Açısından Karşılaştırılması

Genel olarak *Muhibbi Divanı* (R.738), (env. no. 994) nüshaları ve *Şah u Geda* Mesnevi'sinin motif, kompozisyon, tasarım, renk özellikleri karşılaştırıldığında büyük benzerlikler gösterdiği aşikârdır. *Şah u Geda* Mesnevi'sindeki halkâri bezemelerde kullanılan motiflerin stilizasyon biçimi, motiflerin kalıpları, boyutları, renksiz yapılması, taç bölümlerinin aynı formlardaki motiflerle ve aynı teknikle bezenmesi benzerliklerin başında gelmektedir. Ayrıca cetvel bitiminde oluşturulan motiflerin kompozisyon biçimi, serbest ve simetri kullanılmadan yapılan halkâri bezeme tekniği bu saydığımız özellikler Karamemi üslubunu görmeyen birinin, bire bir aynı form ve çerçevede *Şah u Geda* Mesnevi'sini tezyin etmesi olası bir durum gibi görülmemektedir.

Muhibbi Divanı'nın sanatkârı Karamemi'nin sanatının Osmanlı tezyinatında önemli bir üslubu olduğu aşikârdır. Saray Nakkaşhanesi'nde Karamemi'nin nezdinde yapılan bu değerli eserlerin tasarımları, üstün bir yetenekle hazırlanmıştır.

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'ndeki (r. 738) *Muhibbi Divanı* ile İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi'ndeki (No. EY.994) *Muhibbi Divanı* nüshalarının tezyinatının büyük ölçüde benzer özelliklere sahip olduğu belirlenmiştir. Ayrıca her İki *Muhibbi Divanı*'nın, Amasya II. Bayezid Kütüphanesi'nde olan *Şah u Geda* Mesnevi'sinin (env.2069) sayfa kenarlarındaki süsleme özellikleriyle benzerlik taşıdığı Gülbin Mesara tarafında da belirlenmiş ve aktarılmıştır (Mesara, 2009, s. 373).

SONUÇ

Topkapı Sarayı Kütüphanesi'ne (R. 738) ve İstanbul Arkeoloji Müzeleri Kütüphanesi'ne (env. no. EY-994) (Atasoy, 2016, s. 44,56) kayıtlı iki *Muhibbi Divanı* natüralist bitki tezyinatı ve kompozisyon özellikleri, *Şah u Geda* Mesnevi'sinin üslubu ile benzerlik göstermesi açısından karşılaştırma yapılmıştır. Bu yüzden karşılaştırmada, kullanılan motifler, kompozisyon özellikleri, renk değerlendirmesi bilhassa her iki *Muhibbi Divanı* nüshalarının üslup özellikleri bağlamında ele alınmıştır.

Karamemi'nin tezhibiyle üslup, teknik, renk ve motif özellikleri bakımından böylesine ciddi benzerlikler taşıyan *Şah u Geda* Mesnevi'sinin tezhiplerinin Karamemi'nin elinden çıkmış olma olasılığı ya da elinde yetişen bir öğrencinin yapmış olma olasılığı veyahut tasarımların kopyalanıp, *Muhibbi Divanı*'nı görmüş ve onun süslemesini yapmış bir müzehhibin elinden çıkmış olma olasılığı gibi durumlar da söz konusu olabileceğini düşündürmektedir.

---

¹⁴ Tavus kuşu motifi, şöret ve makam düşkünlüğünün sembolüdür (Yılmaz, 2011, s. 103).

Şah u Geda Mesnevi'sinin tezhiplerinin tek bir elden çıkma olasılığı düşük ihtimaldir. Motiflerin tahrirlerinde form biçimlerindeki farklılıklar bu eserin birkaç kişinin çalışması olabileceğini de göstermektedir. Ancak *Muhibbi Divanı*'nın her iki nüshası ile *Şah u Geda* Mesnevisi incelendiğinde motiflerin tahrir üslupları, nüansları ve işçilik farklılıkları gözlemlenebilir.

Bir diğer düşünce yazma eserin nerde yazılıp süslendiği hususudur. Böylesine itinayla her sayfası altın ile süslenip, bezenen bir mesnevinin XVI. yüzyıl hükümdarı olan Kanuni Sultan Süleyman'ın divanıyla aynı süsleme değerine sahip olması mesnevinin Devlet-i Aliye de mühim bir yere sahip olan bir kişi için yazıldığı ve tezyin edildiğini düşündürmektedir. Bu durum eserin şehzade Mustafa için hazırlanmış olabileceği fikrini de bir olasılık olarak karşımıza çıkarmaktadır. Yahya Bey'in Şehzade Mustafa'ya verdiği değer bilinmektedir. Taşlıcalı Yahya Bey, Şehzade Mustafa'nın ölümünün ardından yazdığı mersiyesiyle katledilmesine sessiz kalmamış ve tepkisini ortaya koyan şairlerden olmuştur.

Bu sebeplerdir ki Yahya Bey *Şah u Geda* Mesnevi'sini İstanbul saray nakkaşhanesinde çoğaltıp Şehzade Mustafa'ya hediye etmiş olma olasılığı da düşünülmelidir. Taşlıcalı Yahya Bey'in *Şah u Geda* Mesnevisi şair hayatta iken bile istinsah edilmiş nüshaları bulunmaktadır. Prof. Dr. Kazım Yoldaş tarafından çalışılan yüksek lisans tezinde belirtilmiştir. XVI. yüzyılda yaşamış bir şair tarafından yazılması ve yine XVI. yüzyılda hükümdarlık yapmış Kanuni Sultan Süleyman'ın Topkapı Sarayı Kütüphanesi (r. 738), İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi'ndeki (No. EY.994) *Muhibbi Divanı* nüshalarının süsleme özellikleri ile büyük ölçüde benzer olması, elimizdeki nüshanın XVI. yüzyılda yazılmış ve tezhiplenmiş olabileceğini güçlendirmektedir.

Söz konusu nüshanın, XVI. yüzyılda Amasya sarayında yazılıp, tezhiplenmiş olma ihtimali de bulunmaktadır. Amasya sarayında birçok yazma eser yazılıp, süslenmiştir. Amasya el yazmacılığına örnek verilecek birçok eser bulunmaktadır. Ancak yaşanan doğal afetler, sel ve yangınlar birçok yazma eserin yok olmasına, kayıtlarının kaybolmasına sebebiyet vermiştir. Diğer yandan Amasya'da görev yapan birçok şehzade gittikleri yerlere kendilerine sunulan birçok kıymetli yazma eserlerini yanlarında götürmüşlerdir. Eserin Amasya sarayında mı yazılıp, tezhiplendiği veyahut Amasya'ya başka yollarla mı getirildiği konusu bu bilgiler ışığında yeterince açıklığa kavuşturulamamaktadır.

Amasya II. Bayezid Kütüphanesinde Bulunan Şah u Geda Mesnevisi ile Topkapı Sarayı Kütüphanesi Müzesi ve İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesinde Bulunan Muhibbi Divanı Nüshalarının Tezyinat Açısından Karşılaştırılması

Şah u Geda Mesnevisi alışlagelmiş klasik tezhip anlayışından farklı olarak tezyin edilmiş bir eserdir. Mesnevinin üslubunun XVI. yüzyıl ünlü müzehheplerinden Karamemi üslubu ile benzerlik göstermesi açısından önemi vurgulanmıştır. Mesnevinin tezyinatı kitap sanatları alanında yapılacak çalışmalara ışık tutacak nitelikte olduğu düşünülmektedir.

Resim 1. Muhibbi Divan-ı (TSMK, R.738) (Atasoy, 2016, s.45)

Resim 2. Şah u Geda Mesnevisi 2b-3a (Env.2069)

Resim 3. Muhibbi Divanı 1b (Atasoy, 2016, s.56), (İAMK, EY-994)

Resim 4. Muhibbi Divanı 11b-12a (TSMK, R.738) (Atasoy, 2016, s.47)

Resim 5. Şah u Geda Mesnevisi 4b-5a (Env.2069)

Resim 6. Muhibbi Divanı 12a-11b(TSMK, R.738),(Atasoy, 2016, s. 47)

Resim 7. Şah u Geda Mesnevisi 87b-88a (Env.2069)

Resim 8. Muhibbi Divanı 15a-14b(TSMK, R.738), (Atasoy, 2016, s.48)

Resim 9. Şah u Geda Mesnevisi 33a-83b (Env.2069)

Resim 10. Muhibbi Divanı 23a - 22b(TSMK, R.738), (Atasoy, 2016, s. 50,51)

Amasya II. Bayezid Kütüphanesinde Bulunan Şah u Geda Mesnevisi ile Topkapı Sarayı Kütüphanesi Müzesi ve İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesinde Bulunan Muhibbi Divanı Nüshalarının Tezyinat Açısından Karşılaştırılması

Resim 11. Muhibbi Divanı 13b-14a(TSMK, R.738), (Atasoy, 2016, s.48)

Resim 12. Şah u Geda Mesnevisi 10a - 9b(Env.2069)

Resim 13.Şah u Geda Mesnevisi 31b-32a(Env.2069)

Resim 14. Muhibbi Divanı 40b-41a(TSMK, R.738), (Atasoy, 2016, s.54)

Resim 15. Muhibbi Divanı 48a-47b(İAMK, EY-994), (Atasoy, 2016, s.58)

Resim 16. Muhibbi Divanı 84a-83b(İAMK, EY-994), (Atasoy, 2016, s. 59)

KAYNAKÇA

- Atasoy, N. Denny W. B, Mackie, L.W, Tezcan H (2001). *İpek Osmanlı Dokuma Sanatı*, İstanbul: TEB İletişim ve Yayıncılık.
- Atasoy, N. (2011). *Hasbahçe Osmanlı Kültüründe Bahçe ve Çiçek*. İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Atasoy, N. (2012). *Impressions of Ottoman Culture in Europe:1453-1699*. İstanbul: Armaggan Publications.
- Atasoy, N. (2016). *Muhibbi Divanı Tıpkı Basım Kara Memi*, İstanbul: Milenyum Yayıncılık.
- Banarlı, S. N. (1971). *Resimli Türk Edebiyat Tarihi*. C. 1, İstanbul: Milli Eğitim Yayınları.
- Cunbur, M. (1968). Kanuni Devrinde Kitap Sanatı, Kütüphaneleri ve Süleymaniye Kütüphanesi, Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni, Ankara, C. 17 (3), 105-116.
- Çoruhlu Y. (2014). Kozmolojik, Mitolojik, Astrolojik, Dinî ve Edebi Tasavvurlara Göre Türk Sanatında Hayvan Sembolizmi, 1.Baskı Kömen Yayınları 112:Konya.
- Demiriz, Y. (1986). *Osmanlı Kitap Sanatında Naturalist Üslupta Çiçekler*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını.
- Demiriz, Y. (2005). *Osmanlı Kitap Sanatında Doğal Çiçekler*. İstanbul: Yorum Sanat Yayınevi.

Amasya II. Bayezid Kütüphanesinde Bulunan Şah u Geda Mesnevisi ile Topkapı Sarayı Kütüphanesi Müzesi ve İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesinde Bulunan Muhibbi Divanı Nüshalarının Tezyinat Açısından Karşılaştırılması

- İrepoğlu, G. (2012). *Lale Doğada, Tarihte, Sanatta*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kaya, B. A. (2011). "Taşlıcalı Yahya", *İslam Ansiklopedisi*, C. 40, Ankara: Diyanet Vakıf Yayınları.156-157.
- Mesara, G, Can, Ş, (1997). Konstantiniyye, H. 971/ M. 1563 Tarihli Divan-ı Muhibbî ve Ünlü Sanatkârı Müzehhib Karamemi, *Art Decor Dergisi*, (49), 108,116.
- Mesara, G, (2009). *Kanuni Sultan Süleyman'ın Sernakkaşı Kara Memi, Hat ve Tezhip Kitabı*. Ankara: T.C Kültür Bakanlığı Yayınları, 361-377.
- Nur, H. İ. (2013). Mesnevide Hayvan Karakterleri (Metaforları), *Avkae Dergisi*, 3(1).
- Özönder, H. (2003). *Ansiklopedik Hat, Tezhip Sanatları Deyim ve Terimler Sözlüğü*, Konya.
- Özkeçeci, İ. (2006). *Doğu Işığı (VII.-XIII. Yüzyıllarda İslam Sanatı)*, İstanbul: Graphis Matbaa.
- Yılmaz, H. (1999). *Karamemi ve İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde Bulunan Muhibbî Dîvânı Tezhibi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.
- Yılmaz, S. (2011). *Mesnevide Geçen Hayvan Metaforlarının Tasavvufî Yorumu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Yoldaş, K. (1993). *Taşlıcalı Yahya Bey Şah u Geda (İnceleme-Metin)*.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Zavotçu, G. (2007). Bir Ölümün Yankıları ve Yahyâ Bey Mersiyesi, *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (33), 69-80.

